

Received: 24 July 2023 | Accepted: 15 September 2023

AMAÇ VE YETERLİLİKLER PERSPEKTİFİNDE 100. YILDA TÜRKİYE'DEKİ JEOMORFOLOJİ EĞİTİMİ

Geomorphology Education in Turkey in the 100th Year in the Perspective of Objective and Qualifications

Hüseyin TUROĞLU

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü
İstanbul-Türkiye
turogluh@gmail.com

Abstract

This article is aimed to evaluate the objective and professional qualifications of geomorphology education from a national perspective and to make future predictions about geomorphology education in our country. For the international basis of geomorphology education, the International Standard Classification of Education (ISCED 11 and ISCED-F 13), for national determinations and evaluations, the current status of geomorphology education in higher education in our country, and the Harmonization Project with the European Higher Education Area of the Council of Higher Education were examined. In terms of vocational aspects, International Standard Classification of Occupations (ISCO 08, ISCO 88), Vocational Qualifications Authority (VQA), Turkish Employment Agency (TEA), Turkish Statistical Institute (TSI) documents, Geomorphologist (6th Level) National Occupational Standard, Geomorphologist (6th Level) National Qualifications were examined together.

The structuring of associate, undergraduate, and graduate education in our country is carried out under the control of the Council of Higher Education (CoHE) - Department of International Relations. The main framework of the work is based on the principles of the European Higher Education Area Harmonization Project. The Bologna Process, European Qualifications Framework (EQF), Turkish Qualifications Framework (TQF), International Standard Classification of Education (ISCED), International Standard Classification of Occupations (ISCO), European University Association (EUA) are the main protocols of the project of harmonization with the European Higher Education Area. Vocational Qualifications Authority (VQA), the Turkish Employment Agency (TEA), and Turkish Statistical Institute (TSI) are the main institutions that carry out studies on occupations in Turkey. The main bases of these institutions are the EQF, TQF, ISCED, ISCO, and EUA documents that CoHE is based on.

As of today, there is, unfortunately, no national standard in undergraduate geomorphology education. The objectives and qualifications of undergraduate programs, including the Geography undergraduate program, which includes geomorphology courses, are not holistic geomorphology education-targeted. Although it is important to preserve the integrity of geography undergraduate education, within the scope of the reclassification and program restructuring studies carried out by CoHE in line with ISCED-F 13, ISCO 08, EQF, TQF, EUA protocols, the geography undergraduate program may be divided and classified in different ISCED-F 13 codes by CoHE in the near future. This kind of reclassification, which is likely to take place in the geography undergraduate program, may lead to a change in geomorphology education at the undergraduate level (Level 6) on a national scale. A limited number of Geomorphology MA programs have been opened is a positive development for geomorphology education (Level 7) from the perspective of objectives and qualifications.

Keywords: Geomorphology education, objectives, qualifications, Turkey.

Öz

Bu makalede; ulusal perspektifte jeomorfoloji eğitiminin amaç ve mesleki yeterlilikleri değerlendirilerek, ülkemizdeki jeomorfoloji eğitimi hakkında geleceğe yönelik öngörüler yapılması amaçlanmıştır. Jeomorfoloji eğitiminin uluslararası dayanağı için ISCED 11 ve ISCED-F 13, ulusal tespit ve değerlendirmeler için jeomorfoloji eğitiminin ülkemiz yükseköğretimdeki güncel durumu ve YÖK Avrupa Yüksek Öğretim Alanı ile Uyum Projesi, mesleki açıdan ise ISCO 08, ISCO 88, MYK, İŞKUR, TÜİK dokümanları, Jeomorfolog (6. Seviye) Ulusal Meslek Standartı, Jeomorfolog (6. Seviye) Ulusal Yeterlilikleri birlikte ele alınmıştır.

Ülkemizde önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimin yapılandırılması Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı kontrolünde sürdürülmektedir. Çalışmaların ana çerçevesi Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi esaslarına dayanmaktadır. Bologna Süreci, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ), Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED), Uluslararası Standart Meslek Sınıflama Sistemi (ISCO), Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA); Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesinin temel protokolleridir. Mesleki Yeterlilik Kurulu (MYK), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK); ülkemizdeki meslekler ile ilgili çalışmaları yürüten temel kurumlardır. Bu kurumların temel dayanakları da YÖK'ün esas aldığı AYÇ, TYÇ, ISCED, ISCO ve EUA dokümanlarıdır.

Günümüz itibarıyla, lisans düzeyinde jeomorfoloji eğitiminde henüz ulusal bir standart maalesef yoktur. Coğrafya lisans programı da dâhil olmak üzere, lisans düzeyinde jeomorfoloji eğitimi verilen programlarda amaç ve yeterlilikler jeomorfoloji hedefli değildir.

Coğrafya lisans eğitimi bütünlüğünün korunması önemli olmasına rağmen, YÖK bünyesinde ISCED-F 13, ISCO 08, AYÇ, TYÇ, EUA protokollerine uyum doğrultusunda yürütülen yeniden sınıflama ve program yapılandırması çalışmaları kapsamında, YÖK tarafından, coğrafya lisans programı yakın gelecekte bölünerek farklı ISCED-F 13 kodlarında sınıflandırılabilir. Coğrafya lisans programında olması muhtemel bu tarzdaki yeniden sınıflama; lisans düzeyindeki jeomorfoloji eğitiminin (Seviye 6), ulusal ölçekteki değişimine neden olabilir. Sınırlı sayıda da olsa Jeomorfoloji YL programlarının açılmış olması; amaç ve yeterlilikler perspektifinde jeomorfoloji eğitimi (Seviye 7) için olumlu gelişmedir.

Anahtar Kelimeler: Jeomorfoloji eğitimi, amaç, yeterlilikler, Türkiye.

1. GİRİŞ

Jeomorfoloji; morfodinamik etken ve süreçleri ve onların kontrolünde şekillenen yeryüzünü tanımlayan, sınıflandıran ve geleceğe yönelik öngörüler yapabilen bir bilim dalıdır. Jeomorfoloji; yeryüzünün bu özelliklerine ait geçmişini tanıma, günceli tanıma ve sınıflama, geleceğe yönelik öngörüler yapma, problem çözme, yönetim ve sürdürülebilir kullanımlar için katkı yapma bilgi, beceri ve yetkinliklerine sahiptir ya da sahip olması beklenir. Bu çerçevesi itibarıyla; yüzeysel ve yeraltı suları, klimatoloji, toprak, bitki örtüsü gibi yeryüzünün fiziki özellikleri, bir başka ifadeyle fiziki coğrafya özellikleri doğrudan jeomorfolojinin çalışma bileşenlerini oluşturur. Zira yeryüzü şekillerinin oluşum ve gelişimi; fiziki coğrafya özellikleri ile morfodinamik etken ve süreçlerin doğru anlaşılması, ilişkisel etkileşimlerinin hatasız ve detaylı bilinmesini, anlaşılmasını gerektirir. Bu nedenle fiziki coğrafya; jeomorfoloji eğitiminin temel altyapısıdır. Ayrıca çalışma konusu yerküre ile ilgili olan jeoloji, jeofizik, maden, inşaat, orman, vb. diğer bilim dalları ise örtüştikleri ilgi alanları itibarıyla jeomorfoloji bilimine katkı yapar ya da jeomorfolojik yaklaşımlardan faydalanırlar.

Bu makalede; amaç ve yeterlilikler perspektifinde 100. yılda Türkiye'deki jeomorfoloji eğitiminin değerlendirmesinin yapılması hedeflenmiştir. Bu çalışma kapsamında, Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (International Standard Classification of Education-ISCED 11, ISCED-F 13), Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması (International Standard Classification of Occupations-ISCO 08, ISCO 88), Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi (AYUP), Jeomorfoloji (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı, Jeomorfoloji (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği, Üniversitelerin Coğrafya Bölümleri web sayfaları, Üniversitelerin lisansüstü enstitü web sayfaları incelenerek, bu makalenin amacı doğrultusunda veri toplanması güncel durum tespiti ve bu verilere dayandırılan mantıksal öngörüler yapılmıştır.

2. ULUSLARARASI KABUL EDİŞTE JEOMORFOLOJİ EĞİTİMİ VE MESLEĞİ

Uluslararası protokollerde lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim; bilim uzmanı ve uygulamaya yönelik meslek insanı yeterliliklerini kazandırmaya yönelik olarak yürütülmektedir. Eğitim programlarının güncel olarak ihtiyaç duyulan mesleki yeterlilikleri kazandıracak nitelikte olması gerekir. Uluslararası protokoller bu yaklaşımı karşılamak amacıyla hazırlanmış olup, zaman içinde güncellenerek kullanılmaktadır.

2.1. Uluslararası lisans ve lisansüstü eğitim sınıflaması ve jeomorfoloji eğitimi

Jeomorfoloji eğitiminin 19. yüzyıldan bu yana Avrupa ve Amerika'da veriliyor olmasına karşın (Tinkler, 1985; Oldroyd & Grapes, 2008; Church, 2010), jeomorfoloji derslerinin farklı bilim dalları kapsamında ve farklı içeriklerle yapıldığı dikkat çekicidir. Bu yüzden Jeomorfoloji lisans eğitiminin nerede, hangi kapsamda ve formatta verileceği, çerçevesinin ne olduğu ya da olacağı yurtdışında da uzun yıllar tartışılır olmuştur (Clayton, 1971; Worsley, 1979; Petch & Reid, 1988; Church, 2010; Goudie vd., 2022). Ancak genel kabul gören yaklaşım ve büyük çoğunluk mutabakatı; Jeomorfoloji lisans eğitiminin coğrafya bölümlerinde, fiziki coğrafya temelli olması yönündedir (Sugden & Hamilton, 1978; Petch & Reid, 1988; Summerfield, 1991; Huggett, 2011). Jeomorfoloji eğitimini doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren diğer bir tartışma ise Coğrafya lisans eğitimi bütünselliğinin korunması ile Fiziki ve Beşeri Coğrafya lisans eğitimlerinin farklı programlar olarak uygulanması tartışmasıdır (Goudie, 1986; ISCEDF 13a, 2014; ISCED-F 13b, 2015).

Lisans eğitim sistemlerinin yapıları ve müfredatlarındaki farklılıkların ortadan kaldırılması amacıyla uluslararası ideal bir eğitim yapılanma modeli oluşturularak uygulanması konusunda çalışmalar yapılmaya başlanması 1970'li yılların başlarına denk gelir (ISCED, 2023). Bu çalışmalar ile ülkeler arası akreditasyon,

diploma tanınırlığı ve eğitim birlikteliğinin sağlanmasına yönelik protokoller oluşturularak uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, lisans eğitim için sınıflandırmalar ve eğitim programlarının ilgili yeterliliklerin eğitim seviyelerine ve alanlarına göre düzenlenmesi yapılmış olup, bu protokol uluslararası kabul görmüş ve referans sınıflandırma olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu protokol; “Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (International Standard Classification of Education-ISCED)” protokolüdür. İlk olarak 1970'lerin ortalarında, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından geliştirilen ISCED; geçmişten günümüze birkaç kez (ISCED 97, ISCED 11, ISCED 13) revize edilerek güncellenmiştir. Eğitim seviyelerine ait sınıflandırma ISCED 11 olarak 2014'ten beri tüm Avrupa Birliği (AB) üyelerinde uygulanmaktadır (ISCED 11, 2012). Daha sonra ISCED 11 protokolü; Eğitim ve öğretim alanlarının belirlenmesini kapsayan revizyonu (ISCED-F 13) ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde, UNESCO Üye Devletleri Genel Konferansı tarafından resmi olarak kabul edilmiş olup, 2016'dan beri uygulanmaktadır (ISCED-F 13b, 2015). Türkiye Cumhuriyeti, UNESCO'nun 20 kurucu üyesi arasında yer almakta olup, Paris'te 20. Oturumunda toplanan Genel Konferans, 27 Kasım 1978 tarihinde işbu UNESCO Millî Komisyonlar Tüzüğünü kabul etmiştir (UTMK, 2023). ISCED 11 protokolünde; 0 dan 8 e olmak üzere, 9 eğitim seviyesi belirlenmiştir. ISCED Seviye 5 Ön Lisans, ISCED Seviye 6 Lisans, ISCED Seviye 7 Yüksek Lisans ve ISCED Seviye 8 Doktora seviyesi olarak sınıflandırılmıştır.

Lisans, eğitim ve öğretim alanlarının belirlendiği ISCED-F 2013 protokolünde; coğrafya lisans ve lisansüstü programının Fiziki Coğrafya (“0532 kodlu Earth sciences” içinde) ve Beşeri Coğrafya (“0314 kodlu Sociology and cultural studies” içinde) olarak ayrı ayrı sınıflandırılmıştır (ISCED-F 13a, 2014; ISCED-F 13b, 2015). Lisans, eğitim ve öğretim alanlarının belirlendiği bu genel sınıflama içinde, Jeomorfoloji eğitiminin “0532_Earth sciences [Geography (nature), Geography (physical)]”programı içinde yer aldığı görülmektedir.

Lisansüstü jeomorfoloji eğitimi; jeomorfoloji Yüksek Lisans programları ve Jeomorfoloji Doktora programları olarak yer almaktadır (URL-1; URL-2; URL-3; URL-4; URL-5).

2.2. Uluslararası meslekler sınıflamasında Jeomorfolog

Meslekler ile ilgili uluslararası kabul edilen ve uygulanan tanımlama, sınıflama ve koşullar için Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO) standartları esas alınır.

ILO temelleri; 1919 yılının başlarında, Belçika, Küba, Çekoslovakya, Fransa, İtalya, Japonya, Polonya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nden oluşan dokuz ülkenin katılımıyla oluşturulmuştur (ILO, 1996-2023). Birleşmiş Milletlerin bir kuruluşu olan ILO; 187 üye Devletin hükümet, işveren ve işçi temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan meslek sınıflaması ve çalışma koşullarının belirlenmesi ve geliştirilmesi hakkında çalışmalarını sürdürmektedir (ILO, 1996-2023). Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması (International Standard Classification of Occupations-ISCO), ILO'nun sorumlu olduğu temel uluslararası sınıflandırmalardan biridir (ISCO-08, 2012). ISCO-08'e göre Jeomorfolog mesleği; 2. Büyük grup içinde, (21) Bilim ve Mühendislik meslekleri (Science and Engineering Professionals), (211) Fiziki ve Yer Bilimi meslekleri (Physical and Earth Science Professionals), (2114) jeomorfolog (Geomorphologist) (ISCO-08, 2012) olarak sınıflandırılmıştır.

3. TÜRKİYE'DEKİ JEOMORFOLOJİ EĞİTİMİNİN DURUM TESPİTİ

Türkiye'de jeomorfoloji eğitimi ve diploması veren 4 yıllık lisans programı yoktur. En geniş kapsamlı jeomorfoloji eğitimi üniversitelerimizin coğrafya bölümlerinde verilmektedir. 26 coğrafya bölümünün zorunlu ve seçmeli dersleri dikkate alınarak yapılan çalışmada (Turoğlu, 2019a); jeomorfoloji derslerinin zorunlu dersler içindeki oranının %13,04 ortalamasında, seçmeli dersler içindeki oranının %13,82 ve toplam dersler içindeki oranının %13,79 ortalamasında olduğu görülmektedir. Bir öğrenci, 4 yıllık eğitimi süresince bu jeomorfoloji derslerinin tümünü alsada dahi, mezun olduğunda lisans eğitimi süresince aldığı jeomorfoloji dersleri; tüm derslerinin en iyi ihtimalle sadece %13-14 arasındaki bir orana sahip olacaktır. Aynı çalışmada dikkat çekici bir diğer husus ise jeomorfoloji derslerinin oran olarak bölümden bölüme çok çarpıcı şekilde değişiklik göstermesidir. Bölümlerdeki zorunlu Jeomorfoloji ders sayılarına ait oranlar % 2,5-25,0, seçmeli jeomorfoloji ders sayısı oranlarının ise % 0,0-24,1 arasında değişiyor olmasıdır (Turoğlu, 2019a). Üniversitelerimizdeki coğrafya bölümleri mezunlarına; Coğrafya Programında dört yıl (sekiz yarıyıl) süreli öğrenimini tamamladığına

dair, yasaların tanıdığı tüm hak ve yetkilerden yararlanmak üzere diploma verilir. Bu diplomayla; “Coğrafya lisans derecesini bütün yetki ve sorumluluklarıyla almaya hak kazandığı” belgelenmiş olur. Diplomalarda “Unvan” yoktur, ancak bölüm mezunları “Coğrafyacı” olarak kabul edilir (Turoğlu, 2018; Turoğlu, 2022). Dolayısıyla coğrafya bölümlerimizin müfredatı coğrafyacı yetiştirme amaçlıdır. Bu yüzden ortalama %13-14 lük bir orana sahip olsa da coğrafya bölümlerimizde verilen jeomorfoloji dersleri Coğrafyacı bilgi, beceri ve yeterliliklerini kazandırma yaklaşımı içindeki çerçeve ile sınırlı kalır.

Coğrafyacı (6. Seviye) Ulusal Meslek Standardı (RG_2022), Coğrafyacı “Meslek Tanımında” ve “Meslek Profili” kapsamında yer alan açıklamalar coğrafya bölümlerimizin eğitim amaç ve yeterliliklerinin coğrafyacı yetiştirmek üzere planlanıp, uygulanmakta olduğunu doğrulamaktadır. Jeoloji mühendisliği ile jeofizik, inşaat, orman mühendisliği lisans programlarının müfredatlarında bir ya da iki yarıyılık, çoğunlukla tek ders olarak, sınırlı kapsamda jeomorfoloji dersi/leri yer alır. Ancak bu mühendisliklerde verilen jeomorfoloji dersinin amacı, kapsamı ve detay içeriği; jeomorfoloji eğitiminin lisans (Seviye 6) yeterliliklerini kazandırmak değil, ilgili alandaki jeomorfoloji bilgisi ile sınırlı kalmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, güncel uygulamalar itibarıyla, üniversitelerimizin lisans programlarındaki jeomorfoloji dersleri; jeomorfolojik bilgi, beceri ve yetkinliklerini kazandırma amaçlı olmayıp, kendi alanlarına ait ihtiyaç duydukları jeomorfolojik yetkinliklerini kazandırma amaçlıdır.

6 Kasım 1981 tarihli 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu (RG_1981) ile yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeler yeniden belirlenmiş, bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim - öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları revize edilmiştir (RG_1981). 20 Temmuz 1982 öncesi Coğrafya Lisans Programları Kürsü sistemi ile eğitim veriyordu ve bu sistem içinde bazı bölümlerimizde (örneğin İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümünde) ilk yıl ortak coğrafya dersleri yer alırken sonraki 3 yıl her kürsü kendi alanına göre programını sürdürürdü ve öğrenciler kendi alanlarını destekleyen iki kürsüden de yine ilgi alanlarına ait dersler alırlardı. Böylece Yapısal Jeomorfoloji Kürsüsü (bir dönem Strüktür ve Yeraltı kaynakları kürsüsü) ve Fiziki Coğrafya Kürsüsünde; Jeomorfoloji alanında yeterliliğe sahip mezunlar veriliyordu (Turoğlu, 2014; Turoğlu, 2015; Turoğlu, 2019b). 20 Temmuz 1982 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname (RG_1982) ile Kürsü Sisteminden Bölüm sistemine geçildi ve Coğrafyacı yetiştirme amaçlı müfredat uygulanmaya başlandı. Bu sistem halen devam etmektedir.

1982-1994 dönemi; İstanbul Üniversitesi, *Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü*'nde Jeomorfoloji YL ve Dr. programlarının aktif olduğu periyottur. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü 2547 sayılı kanunun amaçları doğrultusunda Lisansüstü eğitimi, öğretim ve bilimsel araştırmalar yapmak üzere 41 Sayılı Kanun Hükmünde kararname ile 20 Temmuz 1982 yılında kurulmuştur. 50 kadar Jeomorfoloji Yüksek Lisans mezunu, 10 kadar Jeomorfoloji Doktora mezunu vermiştir. 11 Temmuz 1992 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 2837 sayılı yasa ile bu enstitü “*Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü*” adını almış olup, 15 Temmuz 1994'te YÖK'ün 22 sayılı oturumunda yeni bilim dalları açılmış olup, Jeomorfoloji Anabilim Dalı kapanmıştır. Öğrencileri ise İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya YL ve Dr. programlarına devredilmiştir (Turoğlu, 2014; Turoğlu, 2019a; Ertek, 2020).

Ülkemizde, günümüz itibarıyla iki Üniversitemizde Jeomorfoloji Yüksek Lisans Programı eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Bunlardan biri 29 Ocak 2020 tarihinde aktif olan İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Jeomorfoloji Yüksek Lisans Programıdır (URL-6). YÖK formatı gereği; ISCED Kodu: 0532_Earth Sciences, Düzeyi: 7. Seviye, Kontenjanı: 10 öğrencidir. Misyon, Vizyon, Amaç, Hedef, Öğrenme kazanımları ISCED-F 2013 ve ISCO 08 protokolleri ile uyumlu olarak planlanmış olup, Bilgi, Beceri ve Yetkinlik ile Program Yeterlilikleri YÖK 7. Seviye standartlarındadır. Diğer Jeomorfoloji Yüksek Lisans programı 01 Ekim 2022 tarihinde Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde başlayan ve halen devam eden Jeomorfoloji Anabilim Dalı Tezli YL Programıdır (URL-7).

Ayrıca, üniversitelerimizin lisansüstü eğitim enstitülerindeki “Coğrafya Tezli Yüksek Lisans ve Coğrafya Tezli Doktora” programlarında, bazılarında da Fiziki Coğrafya Tezli YL ve Tezli Doktora programlarında “Jeomorfoloji” araştırmalarına ait tezler yapılmaktadır. Ancak bunların büyük çoğunluğunda YL ve Doktora

program sınıfının ISCED kodu, bilgi, beceri ve yetkinlikler gibi öğrenme kazanımlarının jeomorfoloji değil, coğrafya bilim dalı ve mesleği uzmanlığı olduğu beyan edilmektedir (URL-8, URL-9). Bazılarında ise Coğrafya Anabilim Dalı altında, Fiziki Coğrafya Tezli Yüksek Lisans ve Tezli Doktora programlarında fiziki coğrafya amaç ve hedeflerine uygun müfredat içinde Jeomorfoloji dersleri verilmekte ve Jeomorfoloji araştırmalarına ait tezler yaptırılmaktadır (URL-10; URL-11). Çok yaygın olmamakla birlikte “Yerbilimleri” ya da “Yer Sistem Bilimi” ya da benzeri yapılarıdaki lisansüstü eğitim programlarında da “Litosfer, Hidrosfer, Atmosfer, Biyosfer” bütünselliği içinde doğrudan ya da dolaylı olarak jeomorfoloji konularına ait dersler yapılmakta, jeomorfoloji amaçlı araştırma ve tezler gerçekleştirilmektedir (URL-12; URL-13)

3.1. Yükseköğretim perspektifinde lisans ve lisansüstü eğitim planlaması

Yükseköğretim Kurulu, Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı; Avrupa’da ve dünyada yükseköğretim kapsamındaki değişiklikleri takip etmek ve bunlarla uyumlu olarak, ülkemiz yükseköğretim stratejimize ait gelişme ve uygulamalara yön vermek amacıyla kurulmuştur (URL-14). Başkanlığın temel hedefi; Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi (URL-15) ile Türk yükseköğretiminin performansının artarak devam etmesi ve Türkiye'nin yükseköğretim alanında Avrupa ülkeleri ile tam uyumunun sağlanmasıdır.

Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi , (1)Bologna Süreci, (2)Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ), (3)Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ), (4)Yükseköğretimde Denklik ve Tanıma, (5)Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED), (6)Uluslararası Standart Meslek Sınıflama Sistemi (ISCO), (7)Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA), (8)Uluslararası Kuruluşlar olmak üzere 8 ana başlık çerçevesindeki içeriğe sahiptir (URL-15).

Uluslararası yükseköğretim reformlarını uygulamayı kabul eden, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Bologna Süreci'ne üye olan 49 ülkedeki ilgili kurumlar ve paydaşlar; yükseköğretim sistemlerini Bologna süreci ile daha uyumlu hale getirmek ve kalite güvence mekanizmalarını güçlendirme stratejileri uyguladılar (URL-16).

AYÇ; 49 üye ülkede eğitim ve mesleki yeterliliklere ait sınıflama ve standartlar konusunda bir birliktelik sağlamak ve bu prosedürü örgün, yaygın ve serbest öğrenme tür ve seviyelerinde uygulanmasını gerçekleştirme hedeflidir (URL-17).

TYÇ; “AYÇ ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî ve genel eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesidir” (URL-18). “TYÇ; Millî Eğitim Bakanlığının yetki ve sorumluluğundaki eğitim ve öğretim yeterlilikleri, 5544 sayılı Kanun kapsamında Mesleki Yeterlilik Kurumu sorumluluğundaki yeterlilikler, YÖK'ün sorumluluğundaki yükseköğretim yeterlilikleri başta olmak üzere diğer sorumlu kurumların yetki ve sorumluluğundaki yeterlilikleri de içermektedir” (URL-18).

“ISCED; eğitim programlarının ve ilgili yeterliliklerin, eğitimin alan ve seviyelerine göre organize edilmesi için hazırlanmış bir referans sınıflamadır. ISCED revizyonları uluslararası anlaşmaların ürünü olup resmi olarak UNESCO'ya üye ülkeler tarafından kabul edilmektedir. İlk kez 1976 yılında yayınlanan ISCED, 1997, 2011 ve 2013 yıllarında revize edilmiştir”(URL19). EUA kapsamında; Bologna Süreci ve yükseköğretimdeki yeniliklere ait gelişmelerin 49 Avrupa ülkesindeki üniversitelerde uygulanması yoluyla üye ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin uyumlaştırılması, ortak diploma konusunda birliktelik sağlanması, vb. hedefli çalışmalar sürdürülmektedir (URL-20).

“ISCO'nun Türkiye'de kullanımı ile ilgili çalışmalar TÜİK tarafından yapılmaktadır. ISCO'yu ülkemizde doğrudan kullanan diğer bir kurum İŞKUR'dur. İŞKUR tarafından işgücünün kayıt altına alınması ve izlenmesi ile işgücü piyasasındaki iş, meslek ve unvanlar hakkında kişi ve kurumlara bilgi sunmak amacıyla oluşturulan Türk Meslekler Sözlüğünün çerçeve yapısının oluşturulmasında da ISCO doğrudan esas alınmıştır. Yükseköğretimdeki mevcut programların ISCO-08 ile uyum çalışmaları ilgili paydaşlarla birlikte devam etmektedir.” (URL-21). Ülkemizde, yükseköğretim perspektifinde lisans ve lisansüstü eğitim planlamasının çerçevesi, yakın, orta ve uzun vadedeki plan ve stratejisinin; Yükseköğretim Kurulu, Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı tarafından yürütülen “Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi” ile belirlendiği yukarıdaki kısa açıklamalar ile görülmektedir.

3.2. Mesleki yeterlilik değerlendirmesi

Ulusal Meslek Standardı (UMS) bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından ISCO 08 protokolü esas alınarak kabul edilen gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normdur (URL-22). Ulusal Meslek Standardı (UMS); doğrudan ilgili meslek insanı yetiştiren, 4 yıllık lisans eğitimi olmayan meslekler için hazırlanır.

Jeomorfoloji Derneği ile Mesleki Yeterlilik Kurulu arasında yapılan protokol doğrultusunda hazırlanan Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı (Referans Kodu: 19UMS0727-6) (MYK, 2019), Resmi Gazetede 25 Ekim 2019 tarihinde yayımlanıp (RG, 2019) yürürlüğe girmiştir. Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardında; Jeomorfolog meslek tanımı, Mesleğin uluslararası sınıflandırmadaki yeri (ISCO 08, Kod: 2114), Meslek ile ilgili mevzuatları, Çalışma ortam ve koşulları, Meslek Profili (bir jeomorfolog için; görevler, işlemler, başarımlar ölçütleri, mesleğin icrası sırasında kullanılabilecek araç, gereç ve ekipmanlar, bilgi ve beceriler, tutum ve davranışlar) detaylı olarak verilmiştir (MYK, 2019; RG, 2019).

Ulusal yeterlilikler (UY); Ulusal ya da uluslararası meslek standartları (ISCO 08, ISCO 88) temel alınarak hazırlanan, öğrenme, ölçme-değerlendirme amacıyla kullanılan, bireylerin mesleğini başarı ile icra etmesi için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler ile bu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kanıtlamaları için nasıl bir ölçme ve değerlendirme sürecinden geçmeleri gerektiğini açıklayan, MYK tarafından onaylanarak, Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren teknik dokümanlardır (URL-23).

Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği; Jeomorfoloji Derneği ile Mesleki Yeterlilik Kurulu arasında yapılan protokol çerçevesinde hazırlanmış (Yeterlilik Kodu 23UY0556-6) ve MYK tarafından onaylanmıştır (UY Onay Tarihi 26.04.2023, Onay Sayısı 2023/97) (MYK, 2023). Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği, Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu dokümanda; Mesleğin uluslararası sınıflandırmadaki yeri (ISCO 08, Kod: 2114), Jeomorfolog belgelendirme prosedürleri, öğrenme kazanımları, ölçme değerlendirmenin içeriği, Mesleki yeterlilik içeriği, Sahip olunması gereken mesleki bilgiler, beceri ve yetkinlikler, Yeterlilik ekleri ile detaylı olarak verilmiştir (MYK, 2023). Jeomorfolog mesleği için standartlara ve ayrıca bilgi, beceri ve yetkinlikler çerçevesindeki yeterlilikler Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı ve Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği dokümanlarında açık ve anlaşılır şekilde yer verilmiştir.

Üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde lisans düzeyinde verilmekte olan jeomorfoloji eğitiminin amacı; coğrafya bölümleri de dâhil olmak üzere, her bölümün kendi alanları ile örtüşen jeomorfoloji bilgi, beceri ve yetkinliklerini kazandırmaya yöneliktir. Bu bölümlerdeki jeomorfoloji eğitiminin öğrencilere kazandırdığı yeterlilikler de jeomorfoloji bütünselliğinden uzak, ilgili bilim dalının amacına yönelik katkı yapacak çerçeve ile sınırlıdır. Farklı bilim dallarındaki jeomorfoloji eğitimi incelendiğinde en detaylı içeriğin coğrafya bölümlerinde olduğu görülür. Ancak coğrafya bölümlerinde verilen jeomorfoloji eğitiminde de jeomorfoloji derslerinin oranı ve içeriği dikkate alındığında, jeomorfolog mesleki beceri ve yetkinliğini kazandırma ile ilgili bir standart yoktur. Zira coğrafya lisans programlarının amacı da “Coğrafyacı” eğitimi ve mesleki yeterliliğini kazandırmaktır. 10.11.2021 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında alınan kararla “Coğrafya Bölümü mezunlarının “Jeomorfolog unvanı kullanabileceklerine” ilişkin olarak alınan 16. 2.1995 tarihli ve 95.6.277 sayılı kurul kararı iptal edilmiştir. Önceki tarihli hakların geçerli olmakla beraber, kararın alındığı tarihten itibaren coğrafya lisans mezunlarının “Jeomorfolog” unvanını kullanamayacağı, Coğrafya lisans programı üzerine “Jeomorfoloji” alanında tezli Yüksek Lisans veya Doktora eğitimi alanların “Jeomorfolog” unvanını kullanabilecekleri kabul edilmiştir.

Lisans seviyesindeki jeomorfolog mesleki yeterlilikleri ve unvan belgelendirmesi; adayların, Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği dokümanında açıklanan ve belgelendirme yetkisine sahip kurum tarafından yapılacak olan sınava ait ölçme ve değerlendirme prosedürünü ve ilgili koşulları yerine getirerek başarılı olmaları halinde kazanmış olacağı belirtilmiştir (MYK 2023).

4. SONUÇ

Ülkemizde; amacı ve eğitim müfredatı jeomorfoloj mesleki yeterliliklerini kazandırmak olan lisans programı yoktur. Üniversitelerimizin lisans programlarında verilen jeomorfoloji eğitiminin amacı; coğrafya lisans programları da dâhil olmak üzere, ilgili bölüm programlarının kendi alanlarına ait ihtiyaç duyulan jeomorfoloji bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmaya yönelik olup, jeomorfoloji mesleki yeterliliklerini kazandırma profiline sahip değildir. YÖK bünyesinde, 2017 yılında kurulan Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı; önlisans (Seviye 5), lisans (Seviye 6), Yüksek Lisans (Seviye 7) ve Doktora (Seviye 8) eğitimin uluslararasılaştırma çalışmalarını adım adım gerçekleştirmektedir. Bu çalışmaların eğitim ayağında ISCED 11 ve ISCED-F 13, mesleki sınıflama ayağında ISCO 08 protokolleri uygulanmaktadır. ISCED-F 13'ün eğitim ve ISCO 08'in mesleki sınıflamalarında Coğrafya eğitimi; Fiziki Coğrafya ve Beşeri Coğrafya lisans ve lisansüstü programları olarak farklı kodlar altında sınıflamıştır. Daha önce denenmiş olmasına karşın, ülkemizde henüz bu uygulamaya geçilmemiştir. Ancak ülkemizin UNESCO, ILO, ISCO ISCED üyeliklerinde yer alması ve bu protokollere imza atmış olması nedeni ile Coğrafya eğitiminin Fiziki Coğrafya ve Beşeri Coğrafya lisans ve lisansüstü programları olarak farklı kodlar altında sınıflandırılarak, program amaç ve mesleki yeterliliklerinin bu protokollere göre düzenleneceği öngörüsü ciddiye alınmalıdır.

MYK, İŞKUR, TUİK; sadece jeomorfoloj mesleği için değil, tüm meslekler için sınıflama ve meslek yeterliliklerine ait standartları ISCED 11, ISCED-F 13, ISCO 08 ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, Avrupa Üniversiteler Birliği protokollerini esas almakta ve uygulamaktadır. MYK, İŞKUR, TUİK Jeomorfoloj meslek sınıflaması yeterliliklerini bu protokollerdeki gibi kabul ettiği için jeomorfoloji eğitiminin amaçları ve içeriklerinin de bu protokollere uyumlu olmasının istenmesi ve uygulanması gereken gibi görünüyor. "Jeomorfoloj (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı" ve "Jeomorfoloj (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği" dokümanlarının hazırlanması, zorunlu olarak yukarıdaki protokoller çerçevesinde, MYK'nın denetiminde gerçekleştirilmiştir.

Coğrafya lisans eğitimi bütünlüğünün korunması önemli olmasına rağmen, yukarıdaki açıklamaları dikkate alarak "Fiziki coğrafya ve Beşeri Coğrafya şeklindeki ayrı kodlar ile sınıflandırılması" gelişiminin görülmesi, Coğrafya Bölümlerinin bu ayırma bağlı program amacı, program kazanımlarına ait bilgi, beceri ve yetkinliklere dayalı yeterlilikler konusunda şimdiden hazırlıklı olmaları öngörülmelidir. Zira coğrafya eğitiminin bölünerek, Fiziki Coğrafyanın; "0532_Earth sciences [Geography (nature), Geography (physical)]" programı içinde farklı kodlarda sınıflandırılması; lisans düzeyindeki jeomorfoloji eğitimi doğrudan ve dolaylı olarak ciddi anlamda etkileyecektir.

Mevcut coğrafya bölümlerimiz; mezunlarına jeomorfoloj meslek yeterliliklerini kazandırmak istiyorlarsa, böyle bir misyonları varsa, eğitim programlarını ISCED-F 13, ISCO 08 protokolleri ve AYÇ, TYÇ, EUA protokollerine uyumlu olarak hazırlanmış olan "Jeomorfoloj (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği" çerçevesindeki bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandıracak müfredat planlamasını amaçlamaları ve uygulamaya başlamaları faydalı olacaktır.

Lisans düzeyinde (Seviye 6) Jeomorfoloj meslek unvanı "Jeomorfoloj (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı" ve "Jeomorfoloj (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği" dokümanında tanımlanmış olup, adayların jeomorfoloj unvanını kullanabilmeleri için bu dokümanlarda belirtilen bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip olmaları ve ölçme-değerlendirme sürecini başarıyla tamamlayarak, bu yeterliliklere sahip olduklarını göstermeleri gerekecektir.

Jeomorfoloji eğitimi amaçlı ve jeomorfoloj mesleki yeterliliklerini kazandırma müfredatına sahip Jeomorfoloji Yüksek Lisans (Seviye 7) programları üniversitelerimizin lisansüstü enstitülerinde açılmaya başlamıştır. Bu programların amacı doğrudan jeomorfoloji eğitimi ve mesleki yeterliliklerini kazandırma hedeflidir. Jeomorfoloji YL programını tamamlayanlar jeomorfoloj unvanı alır. Ülkemizde "Jeomorfoloji Doktora Programı" lisansüstü eğitimi günümüz itibarıyla yoktur. Coğrafya ya da Fiziki Coğrafya Yüksek Lisans ve Doktora programlarında "Jeomorfoloji Tezi" hazırlayarak jeomorfoloji eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin de jeomorfoloj mesleki yeterliliklerini kazandıkları YÖK tarafından kabul edilmektedir.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. <i>The authors declared no conflict of interest</i>
Finansal Destek / funding conditions	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. <i>The author declared that this study has received no financial support</i>

REFERANSLAR

- AYUP (2023) Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi. YÖK Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı.
<https://uluslararasi.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretimalani-ile-uyum-projesi.aspx>
- Clayton, K.M. (1971). Geomorphology—a study which spans the geology/geography interface, *Journal of the Geological Society*, 127, 471-476. <https://www.lyellcollection.org/doi/10.1144/gsjgs.127.5.0471>
- Church, M. (2010). The trajectory of geomorphology. *Progress in Physical Geography*, 34(3), 265–286.
<https://doi.org/10.1177/0309133310363992>
- Ertek, T.A. (2020). Türkiye’de Jeomorfoloji’nin Tarihi ve Jeomorfoloji Çalışmaları (19232018). *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(35), 77-98.
- Goudie, A. S. (1986). The Integration of Human and Physical Geography. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 11(4), 454-458. <https://www.jstor.org/stable/621938>
- Goudie, A.S., Burt, T.P., Viles, H.A. (2022). The global transformation of geomorphology. , T. P., Goudie, A. S. ve Viles, H. A. (eds) 2022. *The History of the Study of Landforms or the Development of Geomorphology. Volume 5: Geomorphology in the Second Half of the Twentieth Century. Geological Society, London, Memoirs*, 58: 1–17. First published online 19 July 2022, <https://doi.org/10.1144/M58-2021-37>
- Huggett, R.J. (2011). *Fundamentals Of Geomorphology. Routledge Fundamentals of Physical Geography Series (3rd ed.)*. Routledge. ISBN 978-0-203-86008-3.
- ILO, (1996-2023). International Labour Organization. 4 route des Morillons, CH-1211 Genève 22, Switzerland.
<https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>
- ISCO-08. (2012). International Standard Classification of Occupations (ISCO 08). International Labour Office, Geneva, ISBN 978-92-2-125952-7 (Print, ISBN 978-92-2-125953-7 (web pdf),
<https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/>
- ISCO-88. International Standard Classification of Occupations, ISCO-88,
<https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco88/>
- ISCED (2023) International Standard Classification of Education (ISCED). UNESCO Institute of Statistics.
<https://uis.unesco.org/en/topic/international-standardclassification-education-isced>
- ISCED 11 (2012). International Standard Classification Of Education 2011. UNESCO Institute for Statistics, ISBN 978-92-9189-123-8, Ref: UIS/2012/INS/10/REV <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standardclassification-of-education-isced-2011-en.pdf>
- ISCED-F 13a (2014). ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013): Manual to Accompany the International Standard Classification of Education 2011. ISBN 978-92-9189-150-4, Ref: UIS/2014/INS/4 REV, DOI <http://dx.doi.org/10.15220/978-92-9189-150-4-en>
- ISCED-F 13b (2015). International Standard Classification Of Education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. ISBN 978-92-9189-179-5. Ref: UIS/2015/INS/6. DOI <http://dx.doi.org/10.15220/978-92-9189-179-5-en>
- MYK (2019). Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı.
https://portal.myk.gov.tr/index.php?fileName=19UMS07276%20Rev%2000%20Jeomorfolog&dl=Meslek_Standartlari/4332/SON_TASLAK_PDF_20191028_114148.pdf
- MYK (2022). Coğrafyacı (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı. Standart Kodu: 21UMS0767-6
https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2&Itemid=432
- MYK (2023). Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği. 23UY0556-6 Jeomorfolog (Seviye 6). Onay Tarihi 26.04.2023, Onay Sayısı: 2023/97.
https://portal.myk.gov.tr/index.php?dl=Yeterlilik%2F2656%2FSON_TASLAK_PDF_20230509_134202.pdf&fileName=23UY0556-6+Rev+00+Jeomorfolog&option=com_yeterlilik

- Oldroyd, D.R. & Grapes, R.H. (2008). Contributions to the history of geomorphology and Quaternary geology: an introduction. Geological Society, London, Special Publications, 301, 1 – 17. <https://doi.org/10.1144/SP301.1>
- Petch, J. & Reid, I. (1988) The Teaching of geomorphology and the geography/geology debate, *Journal of Geography in Higher Education*, 12(2), 195-204, DOI: 10.1080/03098268808709045. <http://dx.doi.org/10.1080/03098268808709045>
- RG_1982. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. 20 Temmuz 1982 tarih ve 17760 sayılı Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17760.pdf>
- RG_2019. Jeomorfoloğ (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı. 25 Ekim 2019 tarih ve 30929 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete, sayfa: 210-244, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191025M1.pdf>
- RG_2022. Coğrafyacı (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı. 24 Ocak 2022 tarih ve 31729 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete, sayfa: 210-244,
- Sugden, D.E. (1976). Report on the teaching of geomorphology in university geography departments in the United Kingdom, 1974–75. *Geophemera (British Geomorphological Research Group Newsletter)*, 8, 3–12.
- Sugden, D. & Hamilton, P. (1978). Teaching geomorphology at university, *Journal of Geography in Higher Education*, 2(1): 14-22. <https://doi.org/10.1080/03098267808708643>
- Summerfield, M.A. (1991). *Global Geomorphology*. Pearson. ISBN 9780582301566
- Tinkler, K. J. (1985). *A Short History of Geomorphology*. ISBN 10: 0709924410, ISBN 13: 9780709924418. Croom Helm, London.
- Turoğlu, H. (2014). “Türkiye’de Jeomorfolojinin Günümüzdeki Durumu ve Sorunları”. Türkiye’de Jeomorfoloji’nin Dünü, Bugünü ve Geleceği Çalıştayı, 20 Haziran 2014, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Muzaffer Göker Salonu, Ankara.
- Turoğlu, H. (2015). “Jeomorfolojinin Kurumsal Yapısı, Güncel Durum ve Geleceğe Yönelik Beklentiler”. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu 2015, 19 Mayıs Üniversitesi, 16 – 17 Ekim 2015. *Bildiriler Kitabı*, ISBN 9786051802008, 298-301, Samsun.
- Turoğlu, H. (2018). Türkiye’de coğrafya yükseköğretimi, mesleki yeterlilikler ve ulusal standartlar hakkında bir değerlendirme. *International Geography Education Symposium (Uluslararası Coğrafya Eğitimi Sempozyumu)*, IGES 2018, 8- 10 November 2018, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sempozyum Bildiriler Kitabı, sayfa: 255-233, Nevşehir.
- Turoğlu, H. 2019a. Türkiye’deki Jeomorfoloji Eğitimi Hakkında Tespit ve Değerlendirme (Detection and Assessment on Geomorphology Education in Turkey). *Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu 2019, Bildiriler Kitabı (Jeomorfoloji Sempozyumu/International Symposium on Geomorphology 2019 Proceedings Book)* ISBN 978-605-67576-1-7. Sayfa: 12-19. <http://www.jd.org.tr/icerik/ujes-2019bildiriler-kitab%C4%B1v>
- Turoğlu, H. 2019b. Jeomorfoloğ Ulusal Meslek Standardı ve Yeterlilikler (National Occupational Standard and Qualifications for Geomorphologist in Turkey). *Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu/International Symposium on Geomorphology 2019, Bildiriler Kitabı (International Symposium on Geomorphology 2019 Proceedings Book)* ISBN 978-605-67576-1-7. Sayfa: 1-2. <http://www.jd.org.tr/icerik/ujes-2019-bildiriler-kitab%C4%B1v>
- Turoğlu, H. (2022). Türkiye Yüksek Öğretiminde coğrafya lisans programının yakın geçmişi ve geleceği. *Jeomorfoloji Derneği Bülteni*, 6, 17-30. <http://jd.org.tr/en/node/74> RG_1981. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- UNESCO (.). UNESCO in brief. <https://www.unesco.org/en/brief>
- UTMK (2023). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. <https://www.unesco.org.tr/>
- Worsley, P. (1979). Whither Geomorphology? *Area*, 11(2), 97-101. <https://www.jstor.org/stable/2000028>
- URL-1 <https://www.findamasters.com/masters-degrees/geomorphology/>
- URL-2 <https://bestaccreditedcolleges.org/articles/geomorphology-graduate-programs.html>
- URL-3 <https://www.grad.ubc.ca/research/geomorphology-rdf1050601>
- URL-4 <https://eesc.columbia.edu/content/geomorphology>
- URL-5 <https://www.universitydunia.com/courses/science/phd-in-geomorphology>

- URL-6 <https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program/?id=16735&yil=2021>
https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program/?id=16735&birim=jeomorfoloji__tezli_yuks_ek_lisans_programi__&yil=2021
- URL-7 <https://lisansustu.omu.edu.tr/tr/ara?query=Jeomorfoloji>, <https://lisansustu.omu.edu.tr/tr/akademik/anabilim-dallari-ve-programlar/jeomorfolojidisiplinlerarasi-ana-bilim-dali>
- URL-8 [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program/?id=1763&birim=cografya__tezli_yukse_lisans_programi__\(orgun_ogretim\)&yil=2021](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program/?id=1763&birim=cografya__tezli_yukse_lisans_programi__(orgun_ogretim)&yil=2021)
- URL-9 <https://obs.atauni.edu.tr/moduller/dbp/eobs/birimDetay/405/Co%C4%9Frafya+E%C4%9Fitimi+-+Bilim+Dal%C4%B1+-+Tezli+Y%C3%BCksek+Lisans+Program%C4%B1%20>
- URL-10 <https://www.ankara.edu.tr/programlar/3/903/3585-1125>
- URL-11 https://sosbilen.ege.edu.tr/files/sosbilen/icerik/anabilimdallarimiz/COGRAFYA_AN_ABILIM_DALI.pdf,
<https://ebp.ege.edu.tr/DereceProgramlari/Detay/2/60609/4799/932001>
- URL-12 <https://eies.itu.edu.tr/egitim/programlar>
- URL-13 <http://ess.metu.edu.tr/aim-and-objectives>
- URL-14 <https://uluslararası.yok.gov.tr/hakkimizda>
- URL-15 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi.aspx>
- URL-16 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/bologna-sureci.aspx>
- URL-17 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/yeterlikler-ercevesi/avrupa-yeterlilikler-ercevesi-ayc.aspx>
- URL-18 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/yeterlikler-ercevesi/turkiye-yeterlikler-ercevesi-tyc.aspx>
- URL-19 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/uluslararası-standart-egitim-siniflamasi-isced.aspx>
- URL-20 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/eua/eua-nedir.aspx>
- URL-21 <https://uluslararası.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumprojesi/uluslararası-standart-meslek-siniflama-sistemi-isco.aspx>
- URL-22 <https://www.myk.gov.tr/page/18>
- URL-23 <https://www.myk.gov.tr/page/32>